

Asia: VN/33301/2025

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturva-oikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleiset kommentit

-

2. Huomionne työttömyysturvalain muutoksista

-

3. Huomionne työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muutoksista

-

4. Huomionne esityksen vaikutuksista ja vaikutusarvioista

Esityksessä on suppeahko jakso vaikutuksista perusoikeuksien toteutumiseen (s. 17). Siinä on todettu, että ”esitetyt muutokset vaikuttaisivat perustuslain 6 §:ssä turvattun yhdenvertaisuuden toteutumiseen, 16 §:n 2 momentissa turvattuihin sivistyksellisiin oikeuksiin, 19 §:ssä turvattuun oikeuteen sosiaaliturvaan ja elinkeinovapautteen sekä 21 §:n 1 momentissa turvattuun jokaisen oikeuteen saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä”. Lisäksi on omassa jaksossaan käsitelty vaikutuksia työttömiin sekä lyhyesti myös vaikutuksia kotoutuja-asiakkaisiin.

Teknisenä huomiona voidaan todeta, että elinkeinovapautta koskeva viittaus lienee virheellinen eikä elinkeinovapautta muutoinkaan ole esityksessä käsitelty.

Vaikutukset perusoikeuksien toteutumiseen -jaksoa tulisi täydentää arvioimalla ehdotettujen säännösten vaikutuksia haavoittuvassa asemassa olevana ihmisryhmänä pidettävien kotoutuja-asiakkaiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta ottaen erityisesti huomioon alle 25-

vuotiaiden kotoutuja-asiakkaiden työttömyysetuudella tuettujen avointen korkeakouluopintojen opiskelumahdollisuuden päättyminen sekä kulukorvauksen poistuminen

kotoutuja-asiakkaiden avoimista korkeakouluopinnoista.

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jakson mukaan esityksen valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa merkityksellisiä ovat perustuslain 6 §

(yhdenvertaisuus), 16 §:n 2 momentti (sivistykselliset oikeudet), 19 § (oikeus sosiaaliturvaan) sekä 21 § (oikeusturva).

Jaksossa on selostettu yhdenvertaisuutta turvaavan perusoikeussäännöksen osalta perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöä ja katsottu ehdotetun ikärajasäännöksen olevan sopusoinnussa perustuslakivaliokunnan aiempien kannanottojen kanssa.

Esityksen mukaan ehdotuksella ei heikennettäisi nykyiseen verrattuna alle 25-vuotiaiden oikeutta saada työttömyysetuutta pois lukien alle 25-vuotiaiden kotoutuja-asiakkaiden työttömyysetuudella tuettujen avointen korkeakouluopintojen opiskelumahdollisuuden päättyminen. Tämän muutoksen kohderyhmän arvioidaan olevan pieni (vuonna 2023 n. 40 henkilöä, s. 9). Alle 25-vuotiaiden kotoutujien kohdalla kyse on kuitenkin heikennyksestä opintojen tukemisessa. Vaikka kohderyhmä on pieni, perusoikeuksien yksilökohtaisuudesta johtuen muutoksen vaikutuksiin tulee kiinnittää huomiota. Lisäksi jatkossa kotoutuja ei voisi saada avointen korkeakouluopintojen ajalta kulukorvausta, mikä on myös heikennys. Muutosta on perusteltu yhdenvertaisuuden lisääntymisellä kotoutuja-asiakkaiden ja muiden työnhakijoiden välillä. Kyseessä on käytännössä ollut positiivinen erityiskohtelu, joka nyt poistuisi. Perustuslain yhdenvertaisuussäännös ei edellytä kaikkien ihmisten samanlaista kohtelua, vaan sen on katsottu mahdollistavan hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi tarpeellisen positiivisen erityiskohtelun eli tietyn ryhmän asemaa ja olosuhteita parantavat toimet.

Säätämisyjärjestysperusteluja tulisi täydentää arvioimalla yksityiskohtaisemmin edellä mainittujen kotoutuja-asiakkaita koskevien muutosehdotusten suhdetta perus- ja ihmisoikeussäännöksiin sekä perus- ja ihmisoikeuksia koskevien rajoitus- ja heikentämisedellytysten toteutumiseen.

Yksi esityksen vaikutusarvion keskeisistä epävarmuuksista liittyy hallituksen puoliväliriihessä 2025 tekemään linjaukseen, jossa tutkinnon suorittaminen avoimilla korkeakouluopinnoilla tullaan myöhemmin mahdollistamaan. Tällä hetkellä avoimen väylän kautta siirtyy vuosittain tutkinto-opiskelijaksi noin 6 000 opiskelijaa. Määrä on nykyisin melko vähäinen, mikä rajoittaa mahdollista riskiä opintoetuksien korvautumisesta työttömyysetuudella.

5. Miten arvioitte tutkinnon suorittamista koskevan esityksen ja työttömien avoimen opiskelun helpottamisen yhteisvaikutuksia? Pidätekö todennäköisenä, että avointen korkeakouluopintojen kautta

tutkinnon suorittavien osuus tulee kasvamaan merkittävästi verrattuna nykyisen avoimen väylän volyyymiin?

-

Hallitus nosti keväällä 2024 avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksuja 15 eurosta 45 euroon yhtä opintopistettä kohden. Toistaiseksi maksuja on korotettu maltillisesti.

6. Miten arvioitte, että tutkinnon suoritusoikeus avoimien korkeakouluopintojen kautta muuttaisi opintomaksuja

-

Tolmunen Irma
Oikeuskanslerinvirasto - Valtioneuvoston oikeuskansleri